

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

การคมนาคมและการขนส่งเป็นรากฐานสำคัญในการพัฒนาประเทศ เนื่องจากถนนเป็นปัจจัยเบื้องต้นของการคมนาคมขนส่งจากแหล่งการผลิตออกสู่ตลาดภายนอก และเป็นปัจจัยพื้นฐานที่ทำให้กิจกรรมความเจริญทางเศรษฐกิจต่าง ๆ เข้าไปสู่แหล่งการผลิตหรือชุมชนมากยิ่งขึ้น แนวคิดที่ยอมรับว่าถนนเป็นปัจจัยในการพัฒนาชนบทเกิดจากการศึกษาของธนาคารโลก (World Bank) หรือ I.B.R.D. (International Bank For Reconstruction and Development) ได้เน้นถึงแนวคิดดังกล่าวในการพิจารณาช่วยเหลือแก่ประเทศกำลังพัฒนาต่าง ๆ โดยเฉพาะความเป็นไปได้ในด้านต่าง ๆ เช่น ด้านเศรษฐกิจและสังคมที่เกิดขึ้นหลังจากมีถนนขึ้นแล้วซึ่งจะต้องอาศัยการศึกษาที่ชัดเจนหากต้องการความช่วยเหลือจากธนาคารโลก เพื่อที่จะจัดให้ระบบคมนาคมและการขนส่งของประเทศมีสมรรถนะสูงขึ้น สำหรับเป็นรากฐานในการที่พัฒนาเศรษฐกิจส่วนรวมของประเทศ รัฐต้องจัดให้มีระบบทางหลวงสายมาตรฐานสูงเชื่อมต่อกันทั่วประเทศ เพื่ออำนวยความสะดวกแก่การขนส่งสินค้าและผู้โดยสารให้มากขึ้นนอกจากนี้การพัฒนาทางหลวงจังหวัดและทางหลวงชนบทตามท้องถิ่นต่าง ๆ ให้มากที่สุดโดยเชื่อมต่อกับทางหลวงแผ่นดิน จุดที่เหมาะสม ทางหลวงที่เกิดจากการพัฒนาจากจังหวัดจะเป็นรากฐานในการเสริมสร้างความเจริญให้แก่ประชาชนในท้องถิ่นต่าง ๆ (World Bank, 1986 อ้างถึงในสาทร ทศนเอี่ยม, 2548, หน้า 1)

สำนักงานโยธาธิการและขนส่ง เมืองคำเกิด เป็นหน่วยงานของรัฐ มีหน้าที่อำนวยความสะดวก บริการด้านช่าง ควบคุมดูแลการดำเนินงานด้านช่างให้เป็นไปตามกฎหมาย และถูกต้องตามหลักวิชาการ เพื่อให้เกิดความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน โดยมีภารกิจหลัก 4 ภารกิจ คือ งานบริการด้านช่าง งานควบคุมตามกฎหมาย งานพัฒนาเมืองและพื้นที่เฉพาะ ภารกิจต่าง ๆ ที่สำนักงานโยธาธิการและขนส่ง เมืองคำเกิดรับผิดชอบและได้ดำเนินการเป็นประจำในแต่ละปีนั้นเป็นงานที่มีขอบเขตกว้างขวาง โดยเฉพาะทางด้าน การก่อสร้าง ปัจจุบันเมืองคำเกิด แขวงบอลิคำไซ สาธารณรัฐ

ประชาธิปไตยประชาชนลาว เป็นเมืองที่อุดมสมบูรณ์ไปด้วยทรัพยากรธรรมชาติ เช่น ป่าไม้ ป่อแร่ แหล่งน้ำ ผาหิน มีเส้นทางหมายเลข 8 ถนนเส้นนี้แยกออกจากถนนหมายเลข 13 ทางตอนกลางของประเทศ บริเวณทางใต้ของแขวงคำม่วนเชื่อมต่อกับไทยเข้าสู่ สปป.ลาว ที่เมืองปากกะดิ่ง แขวงบอลิคำไซ และเชื่อมกับถนนหมายเลข 1 ซึ่งเป็นเส้นทางหลักที่เชื่อมดินแดนทางเหนือ และทางใต้ของเวียดนาม และมุ่งสู่เมืองวินห์และฮาดินเมืองสำคัญทางตอนกลางของเวียดนาม ทั้งนี้เส้นทางหมายเลข 8 มีระยะทาง 130 กิโลเมตร และ 105 กิโลเมตรในเวียดนาม ถนนหมายเลข 8 เป็นถนนที่ประเทศฝรั่งเศสสร้างขึ้นในสมัยล่าอาณานิคมใน สปป.ลาว และได้ตั้งฐานบัญชาการที่บริเวณบ้านท่งแปในปัจจุบัน (นับเป็นกิโลเมตรที่ 1) ซึ่งจากบ้านท่งแปไปถึงเวียดนามระยะทาง 14 กิโลเมตร เป็นพื้นที่โกดังสินค้าประเภทเครื่องใช้ไฟฟ้าจากเวียดนาม ไม่มีหมู่บ้านตั้งอยู่เนื่องจากเป็นเขตป่าสงวน รัฐบาลจึงสั่งย้ายหมู่บ้านให้มาตั้งห่างถนนหมายเลข 8 ประมาณ 8-10 กิโลเมตร ทำให้พื้นที่ดังกล่าวประกอบไปด้วยชาติพันธุ์ที่หลากหลาย เหมาะแก่การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ซึ่งทางเข้าไปในหมู่บ้านเป็นถนนดินตลอดสายที่รถยนต์สามารถเดินทางได้สะดวก นอกจากนี้การสร้างสะพานมิตรภาพไทยลาว แห่งที่ 3 ที่เชื่อมนครพนม-ท่าแขก ข้ามแม่น้ำโขงเข้าด้วยกัน โดยข้ามแม่น้ำโขงบริเวณบ้านห้อมของฝั่งไทยและบ้านเวินใต้ของฝั่งลาว สะพานในฝั่งไทยจะอยู่เหนือจากตัวเมืองนครพนมประมาณ 11 กิโลเมตร บริเวณบ้านห้อม ส่วนในฝั่งลาวห่างจากบ้านท่าแขกประมาณ 13 กิโลเมตร แม่น้ำโขงช่วงนี้จะมีจุดข้ามที่ค่อนข้างแคบ โดยมีความกว้างประมาณ 700 เมตร จากการสำรวจพบว่า ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อยมาก ซึ่งจากเดิมการคมนาคมระหว่างจังหวัดนครพนมกับแขวงคำม่วนใช้ทางเรือและแพขนานยนต์เป็นหลักโครงการก่อสร้างดังกล่าว เริ่มงานก่อสร้างตั้งแต่เดือนกรกฎาคม 2551 ซึ่งเมื่อสะพานมิตรภาพไทย-ลาวแห่งที่ 3 สร้างเสร็จจะสามารถเดินทางจากท่าแขกมุ่งตามถนนหมายเลข 13 แล้วเลี้ยวซ้ายตามถนนหมายเลข 8 เข้าสู่ประเทศเวียดนาม เป็นเส้นที่เชื่อมระหว่างประเทศไทยกับเวียดนามที่ใกล้ที่สุด ซึ่งเชื่อมต่อกับโครงข่ายคมนาคมทางหลวงหมายเลข 22 ระหว่างจังหวัดอุดรธานี สกลนคร นครพนม ไปยังทางหลวงหมายเลข 12 ของ สปป. ลาว ท่าแขก-ดงเหี้ย (จังหวัดกว๋างบิงห์) ระยะทาง 310 กิโลเมตร และเส้นทางหมายเลข 8 นครพนม-ท่าแขก หลักซาว วินห์ (จังหวัดเงอาน) ระยะทาง 331 กิโลเมตร ตามยุทธศาสตร์ความร่วมมือทางเศรษฐกิจอิระวดี-เจ้าพระยา - แม่น้ำโขง (ACMECS) (เข้าถึงใน <https://thai.tourismthailand.org>, วันที่ 15 ตุลาคม 2559)

สำนักงานโยธาธิการและขนส่ง เมืองคำเกิด เป็นหน่วยงานหนึ่งสังกัด สำนักงานโยธาธิการและขนส่ง แขวงบอลิคำไซ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว มีความรับผิดชอบในการให้บริการทางขนส่ง การก่อสร้างถนน การซ่อมบำรุง เส้นทาง หมายเลข 8 ซึ่งเป็นเส้นทางหลักในการเชื่อมต่อระหว่างเมืองจากประเทศไทย สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวและประเทศเวียดนาม จึงมีความจำเป็นต้องรีบดำเนินการ ซ่อมบำรุงให้ทางหลวงอยู่ในสภาพดี สามารถใช้งานได้สะดวกปลอดภัย ทำให้รัฐต้องใช้จ่ายงบประมาณจำนวนมากในการดูแล บำรุงรักษาให้อยู่ในสภาพดี ความเสียหายที่เกิดกับ ทางหลวงโดยทั่วไปเกิดจากสาเหตุใหญ่ ๆ 2 ประการ คือ 1. ความชำรุดเสียหายที่เกิดจากการเสื่อมสภาพตามธรรมชาติ มีลักษณะความชำรุดเสียหายที่มีพื้นที่ไม่มากและสามารถ ป้องกันไม่ให้เสียหายลุกลามแผ่กว้างออกไปมากเกินกว่าจะใช้แรงงานคนในการซ่อมแซมได้ 2. ความชำรุดเสียหายที่เกิดจากการใช้งาน ส่วนใหญ่เกิดขึ้นจากการบรรทุกน้ำหนักเกิน กว่าพิกัดตามมาตรฐานที่กำหนดและความชำรุดเสียหายที่เกินกว่าจะใช้แรงงานในการ ซ่อมแซมได้ แต่สามารถป้องกันได้หากประชาชนที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการใช้งานมีส่วนร่วม ในการดูแลและบำรุงรักษา ดังนั้นการดูแลและบำรุงรักษาให้อยู่ดีตลอดระยะเวลาการ ใช้งาน โดยการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนในการดูแลและบำรุงรักษาด้วยความสมัครใจ มีความพอใจและร่วมรับผิดชอบต่อการใช้งาน การมีส่วนร่วมดังกล่าวจะทำให้ประเทศ สามารถประหยัดงบประมาณในการดูแลและบำรุงรักษาทางหลวงได้เป็นจำนวนมาก จากที่กล่าวมางบประมาณส่วนหนึ่งที่รัฐต้องใช้ในการพัฒนาประเทศโดยเฉพาะการพัฒนา ทางด้านโครงสร้างพื้นฐาน ถ้าสามารถหาแนวทางหรือรูปแบบในการดูแลและบำรุงรักษา ให้มีความคงทนต่อการใช้งานหรือการยืดอายุการใช้งานเพิ่มขึ้น กระบวนการที่จะทำให้ ประชาชนที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการใช้งานได้เข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการดูแลและ บำรุงรักษาทางหลวงจึงเป็นสิ่งที่น่าสนใจศึกษาเป็นอย่างยิ่ง ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษา การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการบำรุงรักษาทางหลวงหมายเลข 8 เมืองคำเกิด แขวงบอลิคำไซ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เพื่อนำผลจากการศึกษาที่ได้นำไป เป็นสารสนเทศ เพื่อประกอบการปรับปรุงและพัฒนาการให้บริการ ทำให้เกิดประสิทธิภาพ สูงสุดต่อการตอบสนองความต้องการของผู้มารับบริการต่อไป

คำถามของการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดคำถามของการวิจัย ไว้ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการบำรุงรักษาทางหลวงหมายเลข 8 เมืองคำเกิด แขวงบอลิคำไซ สาธารณรัฐประชาธิปไตย อยู่ในระดับใด
2. การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการบำรุงรักษาทางหลวงหมายเลข 8 เมืองคำเกิด แขวงบอลิคำไซ สาธารณรัฐประชาธิปไตยแตกต่างกันหรือไม่อย่างไร ตามคุณลักษณะส่วนบุคคล

ความมุ่งหมายของการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดความมุ่งหมายของการวิจัย ไว้ดังนี้

1. เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการบำรุงรักษาทางหลวงหมายเลข 8 เมืองคำเกิด แขวงบอลิคำไซ สาธารณรัฐประชาธิปไตย
2. เพื่อเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการบำรุงรักษาทางหลวงหมายเลข 8 เมืองคำเกิด แขวงบอลิคำไซ สาธารณรัฐประชาธิปไตย

ความสำคัญของการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการบำรุงรักษาทางหลวงหมายเลข 8 เมืองคำเกิด แขวงบอลิคำไซ สาธารณรัฐประชาธิปไตย ผู้วิจัยได้กำหนดความสำคัญของการวิจัย ดังนี้

ทราบถึงระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการบำรุงรักษาทางหลวงหมายเลข 8 เมืองคำเกิด แขวงบอลิคำไซ สาธารณรัฐประชาธิปไตย

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการบำรุงรักษาทางหลวงหมายเลข 8 เมืองคำเกิด แขวงบอลิคำไซ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการวิจัย ไว้ดังนี้

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตด้านเนื้อหาของ การวิจัย ดังนี้
การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยมุ่งศึกษาส่วนร่วมของประชาชนต่อการบำรุงรักษาทางหลวงหมายเลข 8 เมืองคำเกิด แขวงบอลิคำไซ สาธารณรัฐประชาธิปไตย

2. ขอบเขตด้านพื้นที่

เมืองคำเกิด แขวงบอลิคำไซ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

3. ขอบเขตกลุ่มเป้าหมาย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตกลุ่มเป้าหมาย ดังนี้

3.1 ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ประชาชนที่อาศัยในเขตพื้นที่เมืองคำเกิด แขวงบอลิคำไซ จำนวน 11,342 คน (สำนักบริหารการทะเบียนเมืองคำเกิด ข้อมูล ณ วันที่ 17 เดือน มีนาคม พ.ศ. 2560)

3.2 กลุ่มตัวอย่าง

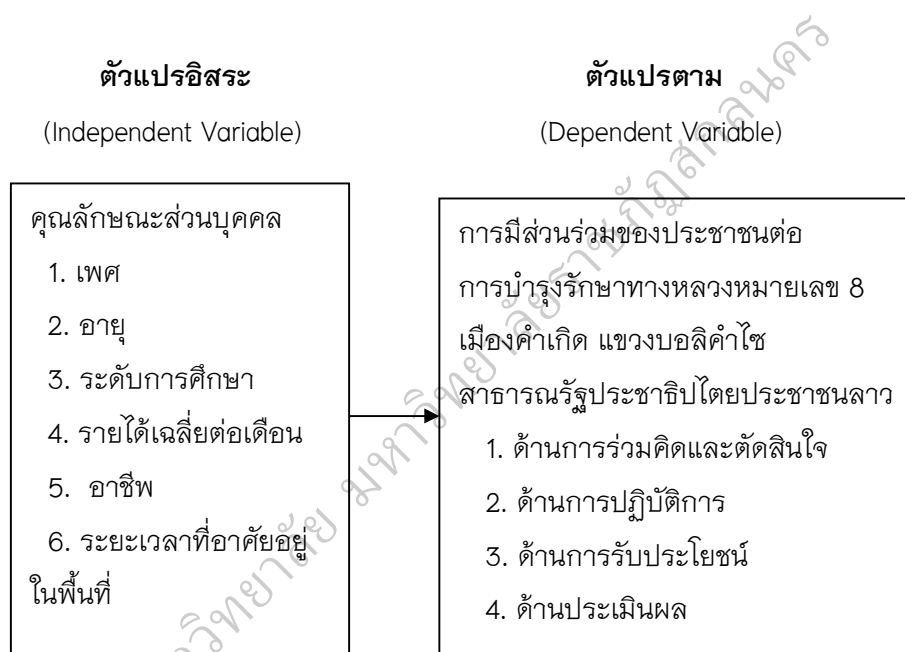
ผู้วิจัยได้กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างและวิธีการดำเนินการสุ่มตัวอย่าง โดยการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างตามวิธีการของ Taro Yamane ที่ระดับและกำหนดค่าความเชื่อมั่น 95 ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ รวมทั้งสิ้น 390 คน โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling)

4. ขอบเขตด้านเวลาในการวิจัย

การศึกษา เรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการบำรุงรักษาทางหลวงหมายเลข 8 เมืองคำเกิด แขวงบอลิคำไซ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ผู้วิจัยใช้ระยะเวลาเก็บรวบรวมข้อมูล ตั้งแต่เดือน มกราคม-เมษายน 2560

กรอบแนวคิดของการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการบำรุงรักษาทางหลวงหมายเลข 8 เมืองคำเกิด แขวงบอลิคำไซ สาธารณรัฐประชาธิปไตย ผู้วิจัยศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องของ Cohen and Uphoff (1980, pp. 219-223 อ้างถึงใน ฎริปัญญา เกิดศรี, 2553, หน้า 34-35) ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดของการวิจัย ดังภาพประกอบ 1

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดของการวิจัย

นิยามศัพท์เฉพาะ

การวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการบำรุงรักษาทางหลวงหมายเลข 8 เมืองหลักขาว แขวงบอลิคำไซ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ผู้วิจัยได้กำหนดนิยามศัพท์เฉพาะ ดังนี้

1. การมีส่วนร่วม หมายถึง ประชาชนมีส่วนได้ส่วนเสียต่อการบำรุงรักษาทางหลวงหมายเลข 8 เมืองคำเกิด แขวงบอลิคำไซ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ในลักษณะการร่วมคิดและตัดสินใจ การปฏิบัติการ การรับประโยชน์และประเมินผล ดังนี้

1.1 ด้านการร่วมคิดและตัดสินใจ หมายถึง การร่วมคิดหาและสร้างรูปแบบและวิธีการพัฒนา แก้ไขปัญหาและลดปัญหาของชุมชน หรือเพื่อสร้างสรรค์สิ่งใหม่ที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชนหรือตอบสนองความต้องการของชุมชน ตลอดจนร่วมประชุมพิจารณารายละเอียดหรือการวางแผนในการบำรุงรักษาทางหลวงที่จะดำเนินการในพื้นที่ เช่น การกำหนดจุดหรือตำแหน่งของการซ่อมหลุมบ่อหรือบริเวณถนนที่เสียหาย การสำรวจและกำหนดขนาดหรือตำแหน่งของท่อระบายน้ำหรือกำหนดจุดติดตั้งอุปกรณ์อำนวยความสะดวกความปลอดภัยในบริเวณเสี่ยงอันตราย

1.2 ด้านการปฏิบัติการ หมายถึง การมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมหรือร่วมปฏิบัติในกิจกรรมนั้นตลอดจนการสนับสนุนทรัพยากรที่มีอยู่ เช่น การเสียสละที่ดิน การร่วมซ่อมแซมหลุมบ่อ การตัดหญ้าข้างถนน การดูแลรักษาเครื่องหมายจราจร ป้ายจราจร และอุปกรณ์อำนวยความสะดวกบนถนนทางหลวง แจ่งสำนักงานโยธาธิการและขนส่ง เมืองคำเกิด เพื่อดำเนินการซ่อมแซมต่อไป

1.3 ด้านการรับประโยชน์ หมายถึง การมีส่วนร่วมในการรับประโยชน์หรือความพึงพอใจในการดำเนินงานตามโครงการบำรุงรักษาทางหลวงที่ส่งผลต่อชุมชนทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม ทั้งทางตรงและทางอ้อม เช่น การมองว่าการวางตำแหน่งท่อระบายน้ำที่เหมาะสมสามารถลดปัญหาน้ำท่วมขังได้ หรือการติดตั้งอุปกรณ์อำนวยความสะดวกในบริเวณเสี่ยงอันตราย ช่วยลดอุบัติเหตุได้

1.4 ด้านประเมินผล หมายถึง การมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล การดำเนินงานของโครงการบำรุงรักษาทางหลวงเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้หรือไม่ เช่น การติดตามหรือสอดส่องดูแล การประเมินผลการทำงาน การประเมินผลความพึงพอใจ การประเมินผลติดตั้งอุปกรณ์อำนวยความสะดวกหรือการได้รับการแต่งตั้งเป็นคณะกรรมการตรวจรับงานในโครงการบำรุงรักษาทางหลวง

2. คุณลักษณะส่วนบุคคล หมายถึง ลักษณะบุคคลโดยทั่วไป ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน และระยะเวลาที่อยู่อาศัย โดยมีรายละเอียดดังนี้

2.1 เพศ หมายถึง เพศของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยแบ่งเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ เพศชายและเพศหญิง

2.2 อายุ ซึ่งหมายถึง อายุของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยนับอายุเต็มปฏิทิน จนถึงปีที่ตอบแบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 5 กลุ่ม ได้แก่ 1) อายุไม่เกิน 30 ปี 2) อายุ 31–40 ปี 3) อายุ 41–50 ปี 4) อายุ 51–60 ปี และ 5) มากกว่า 60 ปีขึ้นไป

2.3 ระดับการศึกษา หมายถึง วุฒิการศึกษาชั้นสูงสุดที่ผู้ตอบแบบสอบถาม ได้รับ แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ 1) ประถมศึกษา 2) มัธยมศึกษา และ 3) ตั้งแต่ อนุปริญญา/ปวช. ขึ้นไป

2.4 อาชีพ หมายถึง ลักษณะของงานที่ผู้ตอบแบบสอบถามกำลังทำ อยู่ในปัจจุบัน แบ่งออกเป็น 5 กลุ่ม ได้แก่ 1) ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว 2) รับจ้างทั่วไป 3) รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ 4) ธุรกิจส่วนตัว และ 5) เกษตรกร

2.5 รายได้เฉลี่ยต่อเดือน หมายถึง ผลตอบแทนจากการประกอบอาชีพ ที่คิดเป็นตัวเงินในแต่ละเดือน แบ่งออกเป็น 5 กลุ่ม ได้แก่ 1) ต่ำกว่า 5,000 บาท 2) 5,001–10,000 บาท 3) 10,001–15,000 บาท 4) 15,001–20,000 บาท และ 5) มากกว่า 20,000 บาท

2.6 ระยะเวลาที่อยู่อาศัย หมายถึง ระยะเวลาที่ผู้ตอบแบบสอบถามอาศัย อยู่ในเขตเมืองกำเนิด แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ 1) ไม่เกิน 5 ปี 2) 6–10 ปี และ 3) 10 ปีขึ้นไป